

Ögon REKdagen 2020

Torra ögon

Torra ögon är en vanlig åkomma världen över med en prevalens som varierar mellan 5 och 34 %. Ju äldre en individ är desto vanligare blir det med torra ögon¹. Tårarnas sammansättning ändras genom livet, riktigt små barn har en betydligt mer stabil tårfilm jämfört med äldre barn och vuxna². Vid undersökning av ögat kan tårfilmens stabilitet mätas genom att ögat färgas in med fluorescein utan bedövningsmedel. Efter att patienten blinkat skall tårfilmen ligga stabilt på ögats yta i minst 10 sekunder. Tiden från att patienten blinkar tills att tårfilmen spricker upp kallas BUT (Break Up Time). En vuxen individ blinkar normal ungefär 12 gånger per minut. Det finns en mängd läkemedel som påverkar ögonen – antihistaminer, betablockerare och diuretika kan ge upphov till minskat antal blinkning per minut.

Torra ögonsjukdomen kan delas in i två huvudgrupper – en grupp men minskad tårproduktion och en grupp där tårarna avdunstar från ögat ytskikt i ökad utsträckning.

Sjögrens syndrom är en ovanlig (0,3-0,5 %) autoimmun sjukdom som främst drabbar kvinnor (90%). Sjukdomen ger upphov till såväl torra ögon som muntorrhet och för att komma fram till diagnos krävs ett samarbete mellan flera olika specialiteter. Sjögrens syndrom kan förekomma primärt eller som en följsjukdom till t ex reumatism. Vid diagnosticerat Sjögrens syndrom har patienten rätt att få smörjande ögondroppar på recept.

Blefarit

Blefarit är en vanlig orsak till besvär från ögonen³. Åkomman är kronisk och går vanligen i skov. Det finns ingen botande behandling men patientens besvär kan lindras på olika sätt. Blefariter kan delas in i främre och bakre blefarit. Vid främre blefarit ses vanligen krustbildningar i ögonfransarna och patienten besväras av kladdiga, röda, kliande och svidande ögon. Vid bakre blefarit kan ögat i första anblicken se oretat ut men patienten upplever ändå att det kliar och skaver. Därtill kan patienten uppleva ljuskänslighet. Vid bakre blefarit är lipidsammansättningen påverkad vilket leder till att tårarna spricker upp snabbare än normalt. Vid infärgning med fluorescein kan mikrosår ses på hornhinnan.

Infektion

Lindriga ögoninfektioner (konjunktivit) förekommer ibland vid förkylning och kan behandlas med egenvård⁴. Genom rengöring med ljummet vatten och mjuk kompress tvättas sekret bort från ögonen och minskar risken för sekundärinfektion. En förkylningskonjunktivit kan ge upphov till skav och irritation vilket kan lindras med receptfria smörjande ögondroppar. En lindrig konjunktivit skall inte ge påverkan av synen. Om patienten upplever nedsatt syn kan det vara tecken på allvarligare infektion och ögonläkare ska kontaktas. Vid misstanke om sekundärinfektion med bakterier och utebliven effekt av rengöring kan behandling med Fucidinsyra övervägas.

Infektion med herpes simplex virus kan drabbas ögat och kan orsaka skador på hornhinnan och därmed permanent synnedsättning. Vid infärgning med fluorescein ses i klassiska fall en grenformation på ögats yta en så kallad dendritika. Hon en immunkompetent patient brukar enbart ett öga vara drabbat och vanligen finns endast en dendritika. Vid misstanke om herpes simplexinfektion skall ögonläkare kontaktas.

Allergi

Allergi är en viktig differentialdiagnos till blefarit. Vid båda tillstånden har patienten besvär med röda, kliande ögon. De flesta patienter med allergisk konjunktivit kan handläggas i primärvården men om patienten lider av svåra atopiska besvär eller av rosacea är risken större för att ögonen drabbas och kontakt med ögonläkare kan vara värdefull.

Diagnostika

Vid undersökning av BUT skall fluorescein utan bedövningsmedel användas. Detta pga. att bedövningsmedel kan ge felaktiga resultat. Fluorescein-stickan kan fuktas med lite vatten och därefter appliceras lätt mot insidan av patientens nedre ögonlock. Det krävs inga stora mängder fluorescein.

Fluorescein med bedövning (lidokainhydroklorid + fluoresceinnatrium) används vid mätning av ögontrycket med applanationstonometer (Goldman).

Tetrakain (tetrakainhydroklorid) ger en kraftfullare bedövning än Lidokain och används vid borttagning av grad (metallflisa) från hornhinnans yta.

Tropikamid används för att vidga pupillen vid t ex fotografering av ögonbotten. Inom ögonsjukvården används den ofta i kombination med Fenylefrindroppar.

Bra sidor för fördjupning

<https://www.internetmedicin.se/page.aspx?id=6802>

<http://eyerounds.org/>

Referenser

1. Messmer EM. The pathophysiology, diagnosis, and treatment of dry eye disease. *Deutsches Arzteblatt international*. 2015;112(5):71-81; quiz 2.
2. Chidi-Egboka NC, Briggs NE, Jalbert I, Golebiowski B. The ocular surface in children: A review of current knowledge and meta-analysis of tear film stability and tear secretion in children. *The ocular surface*. 2019;17(1):28-39.
3. Duncan K, Jeng BH. Medical management of blepharitis. *Current opinion in ophthalmology*. 2015;26(4):289-94.
4. <https://www.1177.se/Kronoberg/sjukdomar--besvar/ogon-oron-nasa-och-hals/irriterade-ogon/roda-ogon/>